

Bogumiła Frąszczak

CZĘŚĆ HUMANISTYCZNA EGZAMINU

Opis standardowego zestawu zadań z zakresu przedmiotów humanistycznych

Standardowy arkusz egzaminacyjny A1 został skonstruowany z wiązek zadań, z których część odnosiła się do „Zemsty” A. Fredry. Podstawę tworzenia zadań standardowego arkusza egzaminacyjnego A1 stanowiły, spójne tematycznie, różnorodne teksty kultury (literacki, poetycki, publicystyczne) oraz ikonograficzne. Zadanie rozszerzonej odpowiedzi wymagało napisania rozprawki. W arkuszu zamieszczono 22 zadania, wśród których było 20 zadań zamkniętych i 2 zadania wymagające od ucznia udzielenia szerszej odpowiedzi własnymi słowami. Sprawdzano następujące wymagania:

Tabela 1. Wykaz wymagań z języka polskiego

**Wykaz wymagań z języka polskiego
Egzamin - kwiecień 2012**

Nr zad.	Wymaganie ogólne zapisane w podstawie programowej	Wymaganie szczegółowe zapisane w podstawie programowej	Poziom wykonania w okręgu	Poziom wykonania w kraju
1.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2. Uczeń wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje.	0,90	0,91
2.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście. 1.7. Uczeń rozpoznaje intencje wypowiedzi.	0,58	0,60
3.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń charakteryzuje i ocenia bohaterów. 2.2. Uczeń charakteryzuje postać mówiącą w utworze.	0,69	0,70
4.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury. I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń charakteryzuje i ocenia bohaterów. 3.2. Uczeń rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenie w tekście.	0,65	0,67
5,	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście. 3.2. Uczeń uwzględni w interpretacji potrzebne konteksty.	0,62	0,66
6.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyodrębni wątki i wydarzenia.	0,63,	0,67
7.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.7. Uczeń rozpoznaje intencje wypowiedzi.	0,75	0,75

8.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1. Uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury. 1.7. Uczeń rozpoznaje intencje wypowiedzi.	0,71	0,72
9.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń rozumie dosłowne i przenośne znaczenie wyrazów w wypowiedzi. 3.2. Uczeń rozpoznaje wyrazy wieloznaczne i rozumie ich znaczenie w tekście. 1.11. Uczeń czerpie dodatkowe informacje z przypisu.	0,76	0,77
10.	III. Tworzenie wypowiedzi.	2.3. Uczeń, tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wystawiania się; świadomie dobiera synonimy dla wyrażenia zamierzonych treści.	0,75	0,76
11.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji. II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście. 3.1. Uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury.	0,47	0,48
12.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	1.2. Uczeń wyszukuje w wypowiedzi potrzebne informacje.	0,94	0,94
13.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1. Uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury.	0,90	0,90
14.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście.	0,75	0,74
15.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń rozpoznaje podstawowe funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedzi.	0,66	0,67
16.	III. Tworzenie wypowiedzi. I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	2.1. Uczeń rozróżnia poprawną normę wzorcową i stosuje się do niej. 2.10. Uczeń stosuje poprawne formy odmiany rzeczowników. 3.3. Uczeń dostrzega archaizmy.	0,67	0,69
17.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	3.3. Uczeń dostrzega różnicowanie słownictwa: rozpoznaje zapożyczenia.	0,75	0,78
18.	III. Tworzenie wypowiedzi.	2.3. Uczeń świadomie dobiera synonimy dla wyrażenia zamierzonych treści.	0,90	0,90
19.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście.	0,59	0,58
20.	I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń wyciąga wnioski wynikające z przesłanek zawartych w tekście. 3.9. Uczeń wskazuje funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym.	0,80	0,81
21.	II. Analiza i interpretacja tekstów kultury.	3.1. Uczeń przedstawia propozycję odczytania konkretnego tekstu kultury i uzasadnia ją.	0,55	0,57
22.	III. Tworzenie wypowiedzi.	1.1. Uczeń tworzy wypowiedź pisemną w formie rozprawki. 1.2. Uczeń stosuje zasady organizacji tekstu zgodne z wymogami gatunku, tworząc spójną pod względem logicznym i składniowym wypowiedź na zadany temat.	0,47	0,50

	<p>2.3. Uczeń, tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wystawiania się; świadomie dobiera synonimy i antonimy dla wyrażenia zamierzonych treści.</p> <p>2.5. Uczeń stosuje różne rodzaje zdań we własnych tekstach; dostosowuje szyk wyrazów i zdań składowych do wagi, jaką nadaje przekazywanym informacjom.</p> <p><i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i></p> <p>Uczeń stosuje poprawne formy gramatyczne wyrazów odmiennych.</p> <p><i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej i gimnazjum.</i></p> <p>Uczeń pisze poprawnie pod względem ortograficznym.</p> <p><i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej i gimnazjum.</i></p> <p>Uczeń poprawnie używa znaków interpunkcyjnych.</p>		
--	---	--	--

Wyniki humanistycznej części egzaminu gimnazjalnego – język polski

Gimnazjaliści przystępujący w okręgu do egzaminu z języka polskiego uzyskali 63,4% punktów, czyli znacznie ponad połowę punktów możliwych do zdobycia, a więc napisali egzamin o wiele lepiej niż w roku ubiegłym (średnia 49,3%). Wynik ten jest jednakże niższy od średniej krajowej o 1,6%. Trzeba jednak zaznaczyć, że zadanie rozszerzonej odpowiedzi w zakresie tematu było oceniane według nowych holistycznych kryteriów.

Uczniowie z województwa opolskiego osiągnęli minimalnie wyższy średni wynik niż uczniowie z województwa dolnośląskiego.

Wyniki humanistycznej części egzaminu gimnazjalnego – historia i wos

Trochę niższe wyniki niż z języka polskiego uzyskali tegoroczni gimnazjaliści z historii. Należy jednak nadmienić, że po raz pierwszy otrzymali oni do rozwiązania odrębny arkusz z zadaniami z historii i wos-u. Średnia za zadania z historii i wos-u wynosi 59,7%, co jest wynikiem niższym od krajowego o 1,3%. Wyniki z egzaminu z języka polskiego, historii oraz wos-u prezentuje tabela 1.

Tabela 1. Wyniki egzaminu z części humanistycznej – arkusz standardowy [w %]

Wyszczególnienie	język polski	historia i wos
Ogółem	63,4	59,7
- woj. dolnośląskie	63,3	59,7
- woj. opolskie	63,5	59,6
- duże miasta	67,7	65,0
w tym: - m. Wrocław	70,8	68,0
- m. Opole	67,5	67,3
- średnie miasta	63,7	59,5
- małe miasta	60,7	57,2
- wieś	61,8	57,5
- szkoły publiczne	63,2	59,4
- szkoły niepubliczne	68,1	65,8

Wyniki uczniów ze względu na wielkość miejscowości

Najwyższe wyniki uzyskali uczniowie z dużych miast. Pogłębiła się znacznie różnica między dużymi i małymi miastami, gdyż z języka polskiego wynosi ona 7,7%. W porównaniu z ubiegłym rokiem zwiększyła się o 4,2%.

Z historii i wos-u uczniowie z małych miast i gimnazjów wiejskich otrzymali ponad 7,5% mniej niż ich rówieśnicy zdający egzamin w dużych miastach.

Wyniki uczniów ze szkół publicznych i niepublicznych

Uczniowie ze szkół niepublicznych uzyskali z języka polskiego około 5% punktów więcej niż gimnazjaliści ze szkół publicznych. Podobnie wyglądają ich osiągnięcia z historii i wos-u – prawie 6% więcej niż ich rówieśnicy ze szkół publicznych. Rozkład wyników humanistycznej części egzaminu gimnazjalnego w okręgu został zaprezentowany na Diagramach 1. i 2.

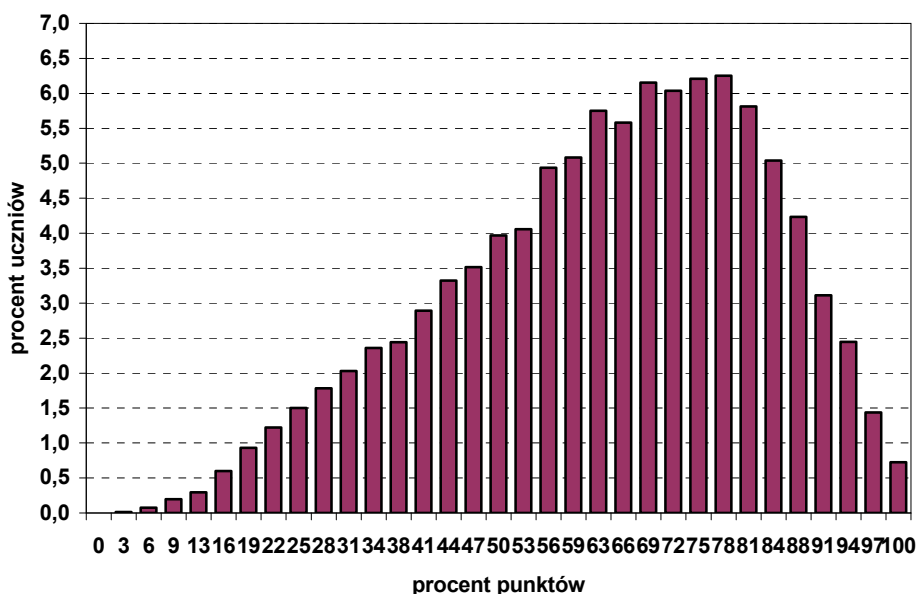

Diagram 1. Rozkład wyników egzaminu z języka polskiego w okręgu

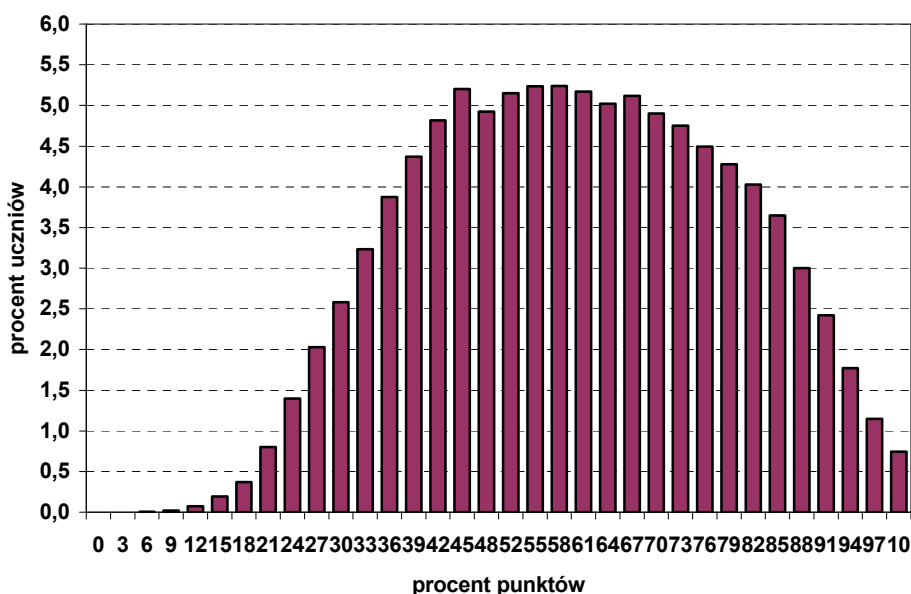

Diagram 2. Rozkład wyników egzaminu z historii i wos-u w okręgu

Łatwości zadań z języka polskiego

Wskaźnik łatwości zadania to stosunek liczby punktów uzyskanych za rozwiązanie tego zadania przez wszystkich uczniów (przystępujących do egzaminu) do maksymalnej liczby punktów, jakie mogli uzyskać. Im zadanie dla uczniów trudniejsze, tym niższy współczynnik łatwości. Łatwości zadań z języka polskiego przedstawiają Tabela 2. i Diagram 3.

Tabela 2. Stopnie łatwości zadań egzaminacyjnych z języka polskiego

Wskaźnik łatwości	bardzo trudne 0,00 – 0,19	trudne 0,20 – 0,49	umiarkowanie trudne 0,50 – 0,69	łatwe 0,70 – 0,89	bardzo łatwe 0,90 – 1,00
Liczba zadań		2	9	7	4
Numery zadań		11, 22	2, 3, 4, 5, 6, 15, 16, 19, 21	7, 8, 9, 10, 14, 17, 20	1, 12, 13, 18,

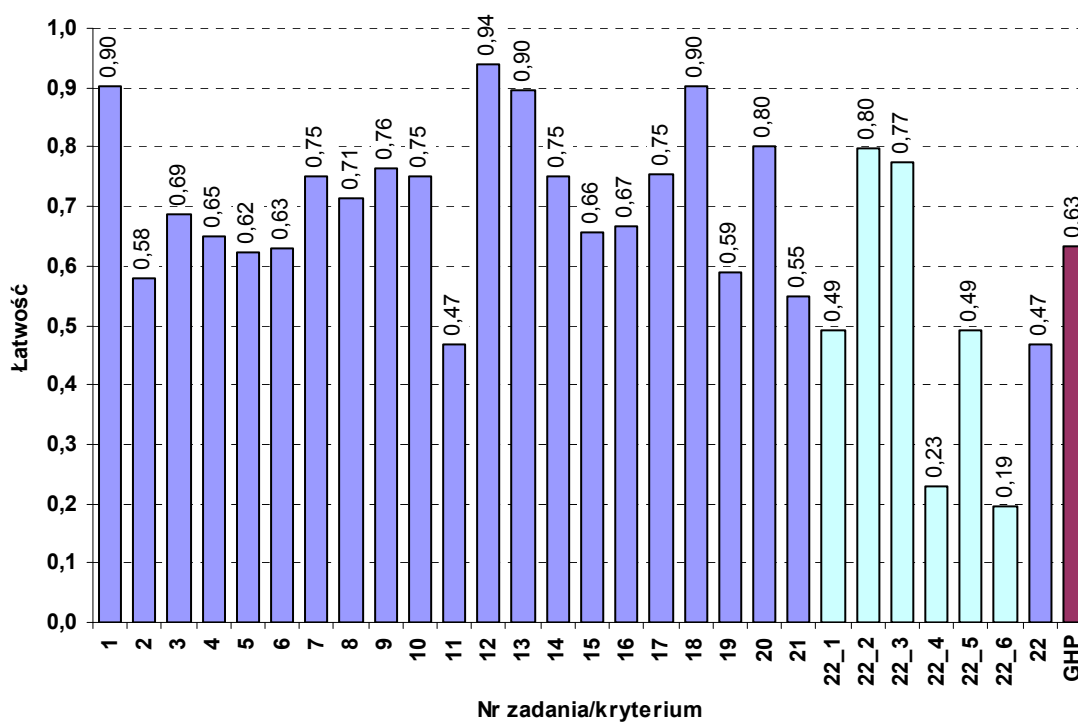

Diagram 3. Łatwości zadań z języka polskiego

Do najtrudniejszych zadań w arkuszu z języka polskiego należą zadania 11. i 22. do najłatwiejszych – 1., 12., 13., 18. Wśród zadań trudnych znalazło się jedno zadanie zamknięte i jedno zadanie otwarte (rozprawka). Z kolei w grupie zadań łatwych i najłatwiejszych pojawiła się ponad połowa zadań zamkniętych.

Zadanie 11

W tabeli zapisano informacje na temat fragmentu recenzji Tadeusza Boya-Żeleńskiego. Rozstrzygnij, która z nich jest prawdziwa. Zaznacz P we właściwym miejscu.

1.	Reżyserska interpretacja <i>Zemsty</i> przeszkadza widzom w skupieniu się na tekście sztuki.	P
2.	Uznanie dla rozwiązań reżysera zostało wyrażone za pomocą określeń „reżyserskie przybudówki” czy „zewnątrzne igraszki”.	P
3.	Zachowanie Wacława-aktora podczas rozmowy z Rejentem jest zgodne z obyczajowością epoki.	P

Zadanie to sprawdzało umiejętność analizy tekstu i wyciągania wniosków z zawartych w nim przesłanek. Uczniowie mieli rozstrzygnąć, która z podanych propozycji wniosku jest prawdziwa. Okazało się, że tylko nieco ponad 46% uczniów poprawnie zaznaczyło odpowiedź - 1P. Dla znacznych grup gimnazjalistów atrakcyjne były również odpowiedzi 2P i 3P, co ilustruje tabela 3.

Tabela 3. Rozkład dystraktorów w zadaniu 11.

zadanie	błędne zaznaczenie	1P	2P	3P
11	2,1%	46,7%	29,7%	21,4%

Zastanawiająca jest również wybieralność dystraktora A jako poprawnej odpowiedzi przez 22% gimnazjalistów w zad. 15.

Zadanie 15.

W pierwszym wersie bajki w funkcji podmiotu występuje wyraz

- A. gniewał się.
- B. wędrujący.
- C. przeklinał.
- D. bogi.

Uczniowie prawdopodobnie mylili czasownik z imiesłowem, który występował w pierwszym wersie bajki w roli podmiotu. Widocznie nie identyfikowali czasownika z orzeczeniem.

Sporo problemów sprawiało uczniom poprawne zaznaczanie dokonanych wyborów na karcie odpowiedzi w przypadku nowego typu zadań (prawda-falsz, na dobieranie), np. w zad. 2. pojawiło się 5,1% błędnych zaznaczeń, a w zad. 6. wystąpiło ich 3%, co być może miało wpływ na wyniki tych zadań.

Wśród zadań otwartych trudne okazało się zadanie 22. Egzaminatorzy zgłaszali wiele prac, w których uczniowie nie podjęli się napisania rozprawki lub nie zrealizowali jej w całości, czyli nie wypełnili połowy miejsca wyznaczonego w arkuszu. Skutkowało to przyznaniem 0 pkt za styl, kompozycję, język, ortografię i interpunkcję. Osobną grupę stanowiły prace nie na temat, za które nie przyznawano żadnego punktu. Zgłoszono około 400 takich prac w trakcie oceniania.

Łatwości zadań z historii i wos-u

W arkuszu z historii znalazło się 20 zadań sprawdzających wymagania z zakresu chronologii historycznej, analizy i interpretacji historycznej, tworzenia narracji historycznej oraz 4 zadania z wos-u. Uczniowie rozwiązywali różnego typu zadania zamknięte: wielokrotnego wyboru, zada-

nia prawda-falsz i na dobieranie. Podstawę zadań stanowiły różne teksty kultury: teksty źródłowe, mapy, ilustracje, tablica genealogiczna, tabela, wykres. Sprawdzano następujące wymagania:

**Wykaz wymagań z historii i wos-u
Egzamin - kwiecień 2012**

Nr zad.	Wymaganie ogólne zapisane w podstawie programowej	Wymaganie szczegółowe zapisane w podstawie programowej	Poziom wykonania w okręgu	Poziom wykonania w kraju
1.	I. Chronologia historyczna. II. Analiza i interpretacja historyczna.	2. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Uczeń: 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu.	0,33	0,34
2.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	1. Najdawniejsze dzieje człowieka. Uczeń: 2) wyjaśnia zależności pomiędzy środowiskiem geograficznym a warunkami życia człowieka. 2. Cywilizacje Bliskiego Wschodu. Uczeń: 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cywilizacje starożytnej Mezopotamii i Egiptu.	0,53	0,56
3.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	6. Dziedzictwo antyku. Uczeń: 1) charakteryzuje najważniejsze osiągnięcia kultury materialnej i duchowej antycznego świata w różnych dziedzinach: filozofii, nauce, architekturze, sztuce, literaturze.	0,61	0,64
4.	I. Chronologia historyczna.	5. Cywilizacja rzymska. Uczeń: 4) rozróżnia wewnętrzne i zewnętrzne przyczyny upadku starożytnego państwa rzymskiego. 8. Arabowie i świat islamski. Uczeń: 1) umiejscawia w czasie i przestrzeni kierunki i zasięg podbojów arabskich. 9. Początki cywilizacji zachodniego chrześcijaństwa. Uczeń: 2) charakteryzuje działalność Karola Wielkiego i wyjaśnia, na czym polegał renesans karoliński. 10. Bizancjum i Kościół wschodni. Uczeń: 3) wyjaśnia przyczyny i skutki rozłamu w Kościele w XI w.	0,38	0,38
5	II. Analiza i interpretacja historyczna.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III. 13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń: 4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.	0,49	0,50
6	II. Analiza i interpretacja historyczna.	<i>Umiejętność z zakresu szkoły podstawowej.</i> Uczeń opowiada historię zjazdu gnieźnieńskiego, uwzględniając postacie: św. Wojciecha, Bolesława Chrobrego i Ottona III. 13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń: 4) ocenia dokonania pierwszych Piastów w dziedzinie polityki, gospodarki i kultury.	0,64	0,64
7.		12. Kultura materialna i duchowa łacińskiej Europy. Uczeń: 3) rozpoznaje zabytki kultury średniowiecza (...).		

	II. Analiza i interpretacja historyczna.	7. Humanizm i renesans. Uczeń: 1) wyjaśnia źródła rozwoju kultury renesansu (...). 20. Społeczeństwo i ustrój Rzeczypospolitej Obojga Narodów. Uczeń: 5) rozpoznaje charakterystyczne cechy kultury baroku (...). 26. Rzeczpospolita w dobie stanisławowskiej. Uczeń: 4) rozpoznaje charakterystyczne cechy polskiego oświecenia (...)	0,65	0,65
8.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni Polskę okresu rozbicia dzielnicowego; 3) porządkuje i sytuuje w czasie najważniejsze wydarzenia związane z relacjami polsko-krzyżackimi w epoce Piastów; 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej.	0,67	0,69
9.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	14. Polska dzielnicowa i zjednoczona. Uczeń: 5) ocenia dokonania Kazimierza Wielkiego w dziedzinie polityki wewnętrznej (system obronny, urbanizacja kraju, prawo, nauka) oraz w polityce zagranicznej.	0,75	0,76
10.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	13. Polska pierwszych Piastów. Uczeń: 2) wskazuje, na przykładzie państwa pierwszych Piastów, charakterystyczne cechy monarchii patrymonialnej.	0,60	0,61
11.	I. Chronologia historyczna.	10. Bizancjum i Kościół wschodni. Uczeń: 1) lokalizuje w czasie i przestrzeni cesarstwo bizantyjskie. 16. Wielkie odkrycia geograficzne. Uczeń: 1) sytuuje w czasie i przestrzeni wielkie wyprawy Krzysztofa Kolumba, Vasco da Gamy, Ferdynanda Magellana oraz sytuuje w przestrzeni posiadłości kolonialne Portugalii i Hiszpanii.	0,51	0,52
12.	III. Tworzenie narracji historycznej.	18. Rozłam w Kościele zachodnim. Uczeń: 2) opisuje cele i charakteryzuje działalność Marcina Lutera.	0,65	0,65
13.	I. Chronologia historyczna. II. Analiza i interpretacja historyczna.	19. Polska i Litwa w czasach ostatnich Jagiellonów. Uczeń: 1) ocenia politykę zagraniczną ostatnich Jagiellonów.	0,77	0,78
14.	I. Chronologia historyczna.	27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń: 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiórze.	0,61	0,64
15.	I. Chronologia historyczna. II. Analiza i interpretacja historyczna.	25. Bunt poddanych – wojna o niepodległość Stanów Zjednoczonych. Uczeń: 1) przedstawia przyczyny i następstwa wojny o niepodległość. 28. Rewolucja francuska. Uczeń: 1) wyjaśnia główne przyczyny rewolucji i ocenia jej skutki. 32. Europa i świat w XIX w. Uczeń:	0,67	

		1) opisuje przyczyny i skutki wojny secesyjnej w Stanach Zjednoczonych.		0,68
16.	I. Chronologia historyczna. II. Analiza i interpretacja historyczna.	27. Walka o utrzymanie niepodległości w ostatnich latach XVIII w. Uczeń: 1) sytuuje w czasie I, II i III rozbiór Rzeczypospolitej i wskazuje na mapie zmiany terytorialne po każdym rozbiore. 31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń: 3) identyfikuje najważniejsze wynalazki i odkrycia XIX w. oraz wyjaśnia następstwa ekonomiczne i społeczne ich zastosowania.	0,78	0,79
17.	I. Analiza i interpretacja historyczna.	35. Życie pod zaborami. Uczeń: 1) wyjaśnia cele i opisuje metody działań zaborców wobec mieszkańców ziem dawnej Rzeczypospolitej; 3) porównuje warunki życia społeczeństwa w trzech zaborach w II połowie XIX w., uwzględniając możliwości prowadzenia działalności społecznej i rozwoju narodowego.	0,43	0,46
18.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	31. Rozwój cywilizacji przemysłowej. Uczeń: 1) podaje przykłady pozytywnych i negatywnych skutków procesu uprzemysłowienia, w tym dla środowiska naturalnego. 37. I wojna światowa i jej skutki. Uczeń: 1) wymienia główne przyczyny narastania konfliktów pomiędzy mocarstwami europejskimi na przełomie XIX i XX w. oraz umiejscawia je na politycznej mapie świata i Europy.	0,38	0,39
19.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	33. Ziemie polskie po kongresie wiedeńskim. Uczeń: 2) charakteryzuje ustrój Królestwa Polskiego.	0,52	0,53
20.	II. Analiza i interpretacja historyczna.	39. Sprawa polska w I wojnie światowej. Uczeń: 1) charakteryzuje stosunek państw zaborczych do sprawy polskiej oraz opisuje poglądy zwolenników różnych orientacji politycznych.	0,49	0,51
21.	I. Wykorzystanie i tworzenie informacji.	6. Środki masowego przekazu. Uczeń: 4) uzasadnia, posługując się przykładami, znaczenie opinii publicznej we współczesnym świecie; odczytuje i interpretuje wyniki wybranego sondażu opinii publicznej.	0,65	0,65
22.	IV. Znajomość zasad i procedur demokracji.	26. Gospodarstwo domowe. Uczeń: 4) wyjaśnia, jakie prawa mają konsumenci i jak mogą ich dochodzić.	0,57	0,57
23.	V. Znajomość podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	15. Władza sądownicza. Uczeń: 1) przedstawia organy władzy sądowniczej, zasady, wedle których działają sądy (niezawisłość, dwuinstancyjność) i przykłady spraw, którymi się zajmują.	0,40	0,41
24.	V. Znajomość podstaw Ustroju Rzeczypospolitej Polskiej.	11. Rzeczpospolita Polska jako demokracja konstytucyjna. Uczeń: 2) omawia najważniejsze zasady ustroju Polski (suwerenność narodu, podział władzy, rządy prawa, pluralizm)	0,68	0,70

W arkuszu z historii i wos-u 7 zadań sprawiło uczniom problemy z udzieleniem poprawnej odpowiedzi, a tylko 3 okazały się łatwe. Większość zadań była umiarkowanie trudna, co ilustrują Diagram 4. i Tabela 4.

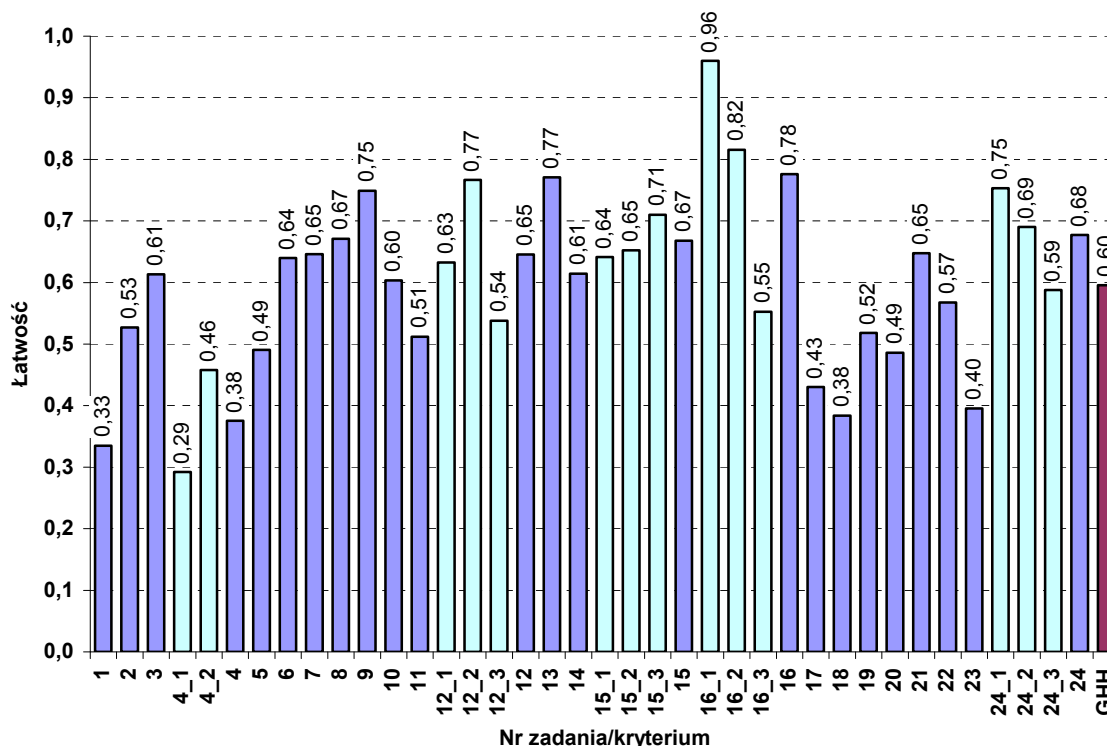

Diagram 4. łatwości zadań z historii i wos-u

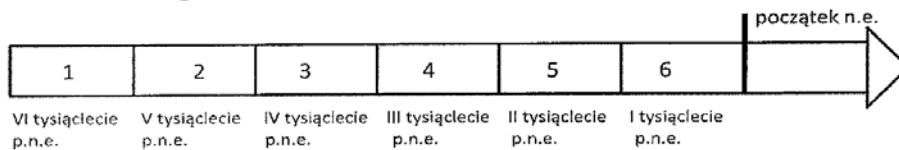
Tabela 3. Stopnie łatwości zadań egzaminacyjnych z historii i wos-u

Wskaźnik łatwości	bardzo trudne 0,00 – 0,19	trudne 0,20 – 0,49	umiarkowanie trudne 0,50 – 0,69	łatwe 0,70 – 0,89	bardzo łatwe 0,90 – 1,00
Liczba zadań		7	14	3	
Numery zadań		1, 4, 5, 17, 18, 20, 23,	2, 3, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 14, 15, 19, 21, 22, 24	10, 13, 16,	

Wśród zadań z arkusza najwięcej problemów sprawiły zadania z historii z zakresu Analizy i interpretacji historycznej (zad. 1., 5., 17., 18., 20.) oraz Chronologii historycznej (1., 4.) i zadanie z wos-u z zakresu Znajomości podstaw ustroju Rzeczypospolitej Polskiej. Zadanie 1. okazało się najtrudniejsze w grupie zadań z historii (łatwość 0,33), a zadanie 23. w grupie zadań z wos-u (łatwość 0,40).

Zadanie 1

Taśma chronologiczna do zadania 1.

Zadanie 1.

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Okres, w którym kultura neolityczna pojawiła się na terenie Egiptu, oznaczony jest na taśmie chronologicznej numerem

- A. 1.   B. 2.   C. 3.   D. 4.

W zadaniu 1. bardziej atrakcyjny dla uczniów był dystraktor C od poprawnego B. Spora grupa uczniów (20,5%) wybierała również odpowiedź D.

Zadanie 23.

Dokończ poniższe zdanie – wybierz właściwą odpowiedź spośród podanych.

Zadaniem Trybunału Konstytucyjnego jest

- A. orzekanie kar wobec posłów za naruszenie konstytucji.
 B. sprawowanie nadzoru nad działalnością sądów powszechnych.
 C. sprawowanie ochrony konstytucyjnej nad niezależnością sądów.
 D. orzekanie w sprawie zgodności ustaw i umów międzynarodowych z ustawą zasadniczą

Poprawną odpowiedź D wybrało prawie 39% uczniów, ale dystraktory A i C były również zaznaczone przez nieco ponad 20% gimnazjalistów.

Poniższy wykres ilustruje korelację między wynikami arkusza z języka polskiego i wynikami arkusza z historii oraz wos-u. Można zauważyć, że zostały one dobrze skorelowane. Największa grupa uczniów (2270) otrzymała 22 punkty z języka polskiego i 20,6 z historii oraz wos-u.

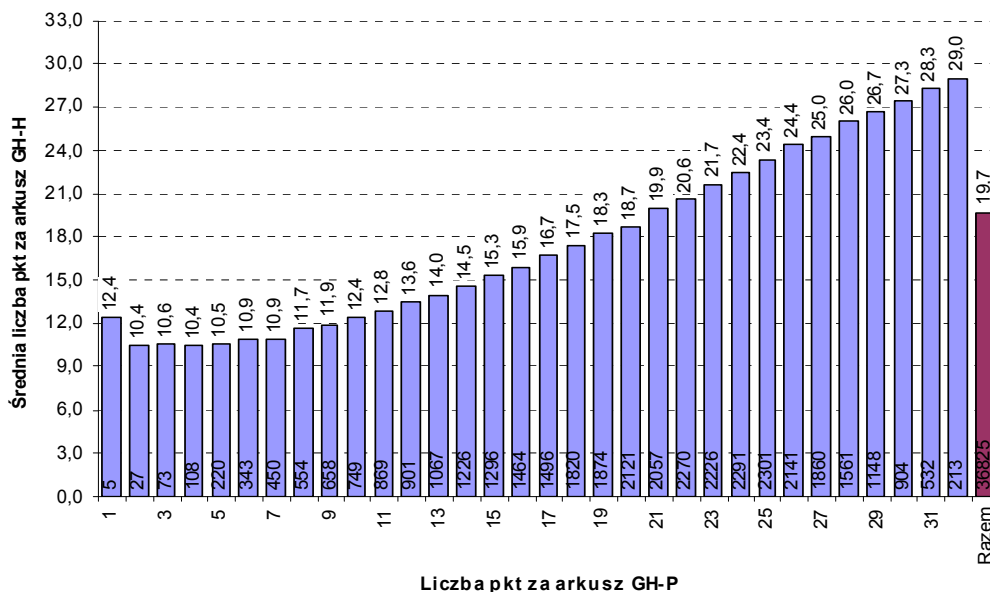

Diagram 5. Korelacja między wynikami arkusza z języka polskiego, a wynikami arkusza z historii i wos-u

Rozprawka – wyniki

Zgodnie z nową formułą egzaminu w arkuszu egzaminacyjnym na 2012 r. znalazły się tylko dwa zadania otwarte (21. i 22.), w tym jedno rozszerzonej odpowiedzi – rozprawka. Warto przyjrzeć się dokładniej wynikom za te zadania, szczególnie za zad.22., gdyż poddano je holistycznej ocenie według nowych kryteriów. Niewątpliwie interesujące jest sprawdzenie, czy gimnazjaliści, rozwiązując zadania z tego arkusza potrafili sprostać umiejętnościom, które wpisano w nową podstawę programową.

W zadaniu 21. postawiono przed gimnazjalistami następujące wymaganie: **Wyjaśnij, przed czym przestrzega Jan Miodek w swojej wypowiedzi. Jakie skutki dla naszego języka może mieć zjawisko opisane przez autora?** Zadanie to okazało się umiarkowanie trudne (łatwość 0,55), ale około 30% piszących egzamin nie uzyskało za nie żadnego punktu. Natomiast maksymalną liczbę punktów przyznano tylko około 40 % gimnazjalistom. Uczniowie najczęściej nie potrafili wyprowadzić wniosków z analizowanego tekstu i posługiwali się streszczeniem wypowiedzi Jana Miodka.

W dłuższej formie (rozprawce) uczniowie wypowiadali się na temat: **„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”. Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.** Średnia za to zadanie wyniosła 4,7 na 10 pkt możliwych do osiągnięcia. Wyniki dowodzą, że dla uczniów okazało się ono trudne – łatwość 0,47. Największa grupa uczniów (16 %) osiągnęła 5 pkt. za całe zadanie, czyli połowę z możliwych do uzyskania. Z kolei żadnego punktu za rozprawkę nie otrzymało 9% piszących egzamin. Niewielu gimnazjalistów, bo tylko 2%, potrafiło napisać wywód argumentacyjny na maksymalną liczbę dziesięciu punktów. Rozkład wyników za zad. 22. przedstawia Diagram 6.

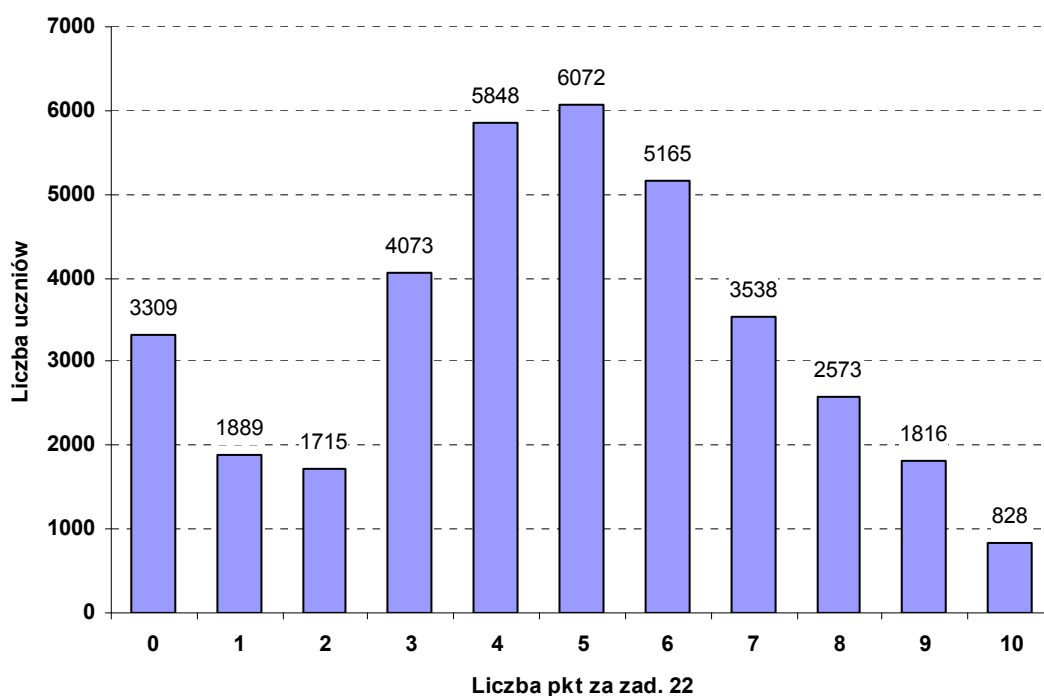

Diagram 6. Rozkład wyników za zad. 22 – arkusz z języka polskiego

Zadanie rozszerzonej odpowiedzi oceniano po raz pierwszy według holistycznych kryteriów za treść. Pozostałe kryteria (segmentacja, styl, język, ortografia i interpunkcja) oceniano zgodnie z kryteriami analitycznymi. Okazało się, że około 10% uczniów nie uzyskało za realizację tematu żadnego punktu, a najwyższy poziom (4 pkt) osiągnęło tylko 11%. Blisko 30% gimnazjalistów podjęło jedynie próbą argumentacji (poziom realizacji tematu za 1 pkt).

W wypowiedziach gimnazjalistów najgorzej wypadła ocena języka i interpunkcji. Żadnego punktu za język nie przydzielono ponad 70% uczestniczących w egzaminie i 80% za interpunkcję. Połowa piszących egzamin nie uzyskała również żadnego punktu za ortografię. Rozkład wyników w procentach za poszczególne kryteria stosowane przy ocenie zad. 22. prezentuje Tabela 4.

Tabela 4. Rozkład wyników za zad. 22. – rozprawka

Zadanie	Liczba punktów				
	0	1	2	3	4
22_1 (treść)	9,8	29,4	25,8	23,8	11,2
22_2 (segmentacja tekstu)	20,0	80,0			
22_3 (styl)	22,7	77,3			
22_4 (język)	72,7	8,9	18,4		
22_5 (ortografia)	50,5	49,5			
22_6 (interpunkcja)	80,3	19,7			

Dla porównania warto spojrzeć na rozkład punktów za treść rozprawki opracowany przez Instytut Badań Edukacyjnych po przeprowadzeniu Diagnozy Kompetencji Gimnazjalistów w grudniu 2011 r., która zapowiadała zreformowany egzamin gimnazjalny w 2012 r. Po sprawdzeniu arkuszy wylosowano ponad tysiąc prac zawierających zadanie krótkiej odpowiedzi i rozszerzonej odpowiedzi z 82 gimnazjów usytuowanych na terenie całego kraju. Poddano je badaniu wykonanemu przez grupę wybranych egzaminatorów.

Następnie w Instytucie Badań Edukacyjnych opracowano wyniki. Procentowy rozkład punktów za treść rozprawki na temat: **Co w kontekście „Dziadów” cz. II znaczy być człowiekiem? Rozważ problem w rozprawce. Odnieś się do przykładów z innych utworów literackich** przedstawia się następująco:

Zadanie	0	1	2	3	4
22.1 (treść)	12,7%	43,2%	31,3%	11,3%	1,4%

Widoczne jest zatem, że diagnoza spełniła swoje zadanie, ponieważ podczas egzaminu uczniowie lepiej poradzili sobie z realizacją tematu rozprawki niż podczas diagnozy. Szczególnie jest to widoczne w przypadku prac ocenionych na 0 pkt, 1 pkt oraz 4 pkt.

Wyniki dziewcząt i chłopców

Za rozprawkę pisaną na egzaminie dziewczęta tradycyjnie osiągnęły lepsze wyniki od chłopców, którzy najczęściej nie podejmowali się napisania dłuższej formy wypowiedzi lub pisali prace nie na temat. W grupie dziewcząt 4,8% piszących osiągnęło 0 pkt za zad. 22. natomiast w grupie chłopców aż 13% nie otrzymało żadnego punktu. Wysoką punktację (w przedziale 8-10 punktów) uzyskało znacznie więcej dziewcząt niż chłopców. Rozkład punktów za zad. 22. przedstawia diagram 7.

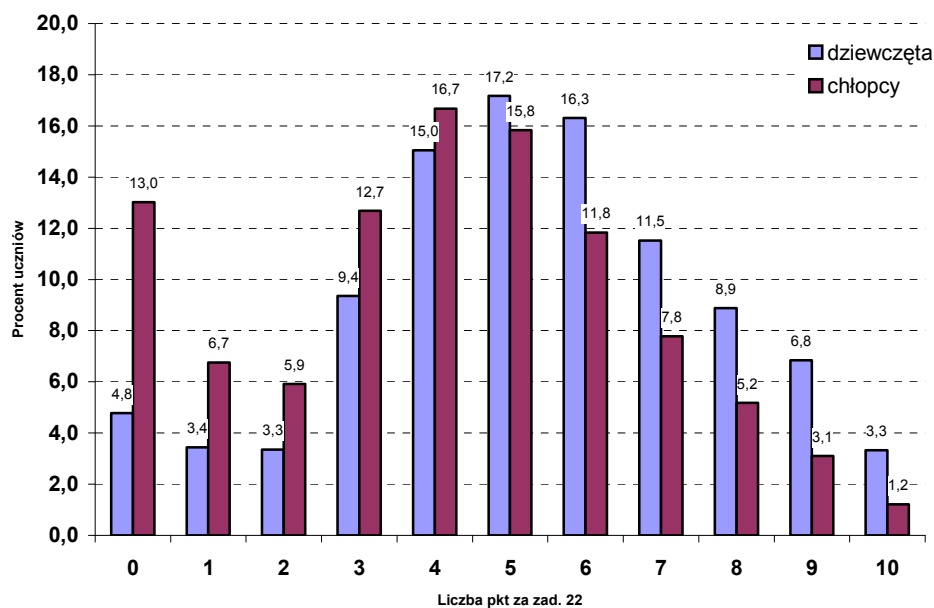

Diagram 7. Rozkład wyników za zad. 22. w arkuszu z języka polskiego – dziewczęta i chłopcy

Rozprawkę najlepiej napisali uczniowie z dużych miast – średnia 8,2 pkt. Jednakże to uczniowie z gimnazjów wiejskich stanowili najmniejszą grupę piszących egzamin, która otrzymała 0 pkt za zadanie rozszerzonej odpowiedzi. Ich wyniki były wyższe od wyników gimnazjalistów z małych miast i prawie porównywalne z osiągnięciami uczniów ze średnich miast. Uczniowie z małych miast stanowili największą grupę w tym zestawieniu, która uzyskała 0 pkt za rozprawkę i najmniej liczną spośród tych, które osiągnęły 10 pkt za to zadanie. Rozkład wyników według wielkości miejscowości prezentuje Diagram 8.

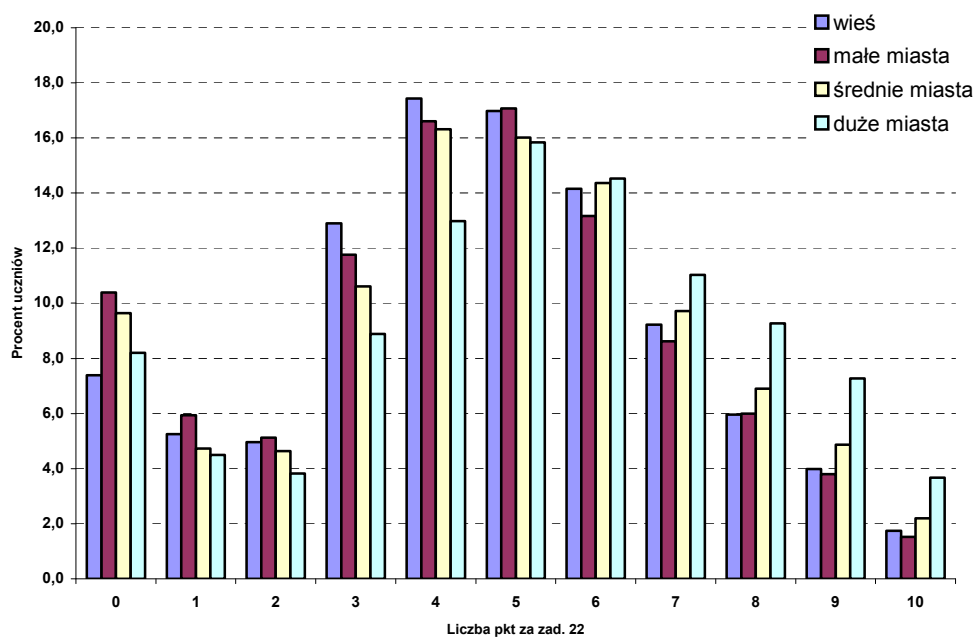

Diagram 8. Rozkład wyników za zad. 22. w arkuszu GH-PA1-122 według wielkości miejscowości

Zestawienie wyników uzyskiwanych przez prezentowane powyżej grupy uczniów dowodzi, że dziewczęta i gimnazjaliści z wielkich miast uzyskali ponad połowę punktów przydzielanych za rozprawkę, podczas gdy pozostałe grupy osiągały wyniki nieco powyżej 4 pkt. Nie są to wyniki satysfakcjonujące, szczególnie w sytuacji, gdy uczniowie piszą tylko jedną dłuższą wypowiedź w trakcie dwóch egzaminów z części humanistycznej. Zestawienie wyników w grupach uczniów prezentuje Diagram 9.

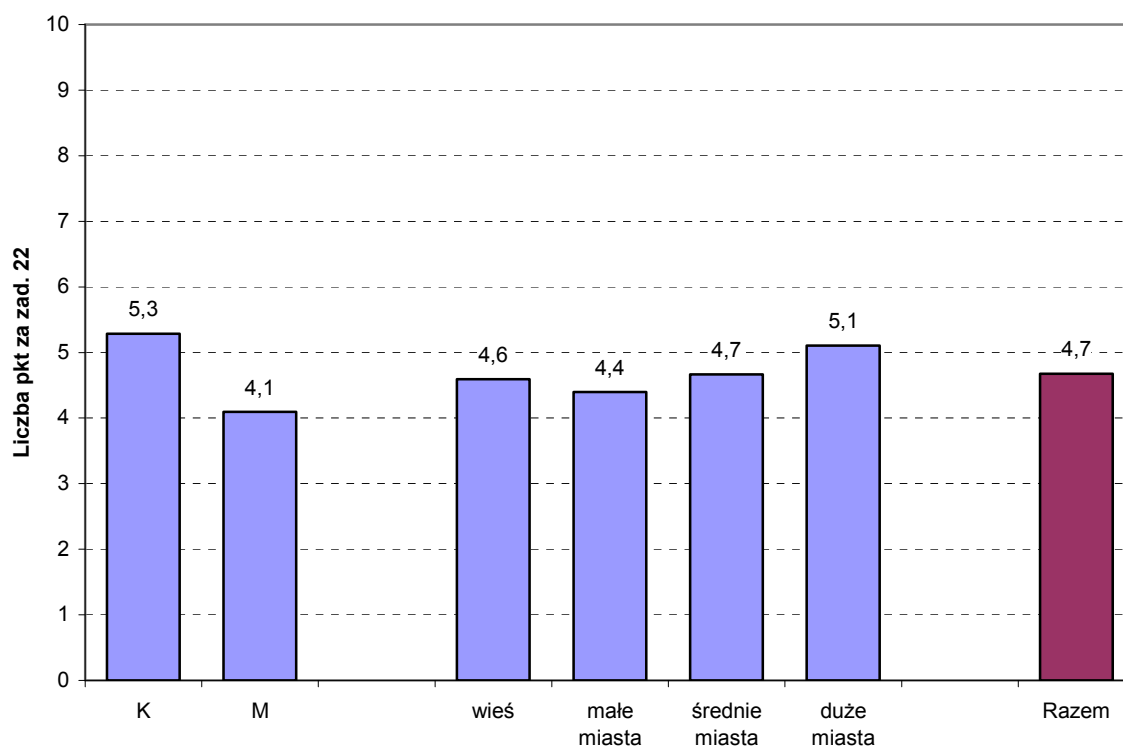

Diagram 9. Rozkład wyników w grupach uczniów

Odpowiednie dać rzeczy słowo

(C. K. Norwid)

Interpretacja tematu

Napisanie rozprawki wymagało od uczniów wnikliwej analizy polecenia, gdyż musieli oni dobrać odpowiednie przykłady literackie, aby zbudować trafną argumentację.

Spośród tekstów zamieszczonych w podstawie programowej gimnazjaliści mogli wybrać wiele utworów odnoszących się do przeszłości, a także odwołać się do innych książek omawianych w szkole lub do własnej lektury. Wybrane przez uczniów utwory literackie miały stanowić ilustrację do postawionej tezy i jej uzasadnienia, które piszący powinien zaprezentować w postaci logicznego wyводу. Treścią tego wyводу było przekonanie odbiorcy o poznawczym walorze literatury, która od zamierzchłych czasów przekazywała wiedzę o zdarzeniach i ludziach, bezcenną dla kolejnych pokoleń. Realizacja tematu wymagała zatem od uczniów wskazania, w jakim zakresie wybrane do analizy teksty poszerzyły jego wiedzę o politycznych i kulturowych aspektach minionych czasów oraz pogłębiły pojmowanie procesów historycznych, jak również ułatwiły zrozumienie problemów ludzi uczestniczących w ukazywanych przez pisarzy wydarzeniach. Napisanie rozprawki na podany temat było więc możliwe przy dogłębnej znajomości prezentowanych utworów, ponieważ to właśnie szczegóły stawały się istotne w argumentacji.

Uczniowie w niewielkim stopniu zwracali uwagę na zawarte w temacie polecenie: „Rozważ słuszność tego stwierdzenia”, które miało skłaniać piszących rozprawkę do przeprowadzenia wyводу odnoszącego się do wskazanego im stanowiska. Tylko nieliczni zwrócili uwagę, że obecność w temacie takiego polecenia daje uczniowi szansę podjęcia polemiki z podanym stanowiskiem i stwarza możliwość wyrażenia własnego zdania.

Temat wydawał się dość prosty i jednoznaczny, dlatego przeważająca grupa gimnazjalistów nie miała problemów z jego poprawną interpretacją. Jednakże około 1% prac zawierało realizację nieadekwatną do zapisanego w temacie stanowiska. O czym pisali uczniowie, którzy nie podejmowali się realizacji tematu rozprawki wskazanego w arkuszu? Treść tych prac zupełnie odbiega od polecenia i jest dość zróżnicowana, ale można wśród nich wyodrębnić kilka grup.

Grupa I (bardzo wiele prac).

W pracach pojawia się nawiązanie do tekstów z arkusza, w tym głównie wypowiedzi J. Miodka.

Przykład I.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Chciałabym podać trzy argumenty, przez które udowodnię, że nasz język jest ojczysty. Pierwszym argumentem jest poebadzenie cząsteczek typu -anty i -mini. Poprzez drugi argument chce powiedzieć iż nie da się wyobrazić naszego rozumienia porozumiewania bez takich wyrazów jak -anty, -poniósł, -antytalent. Trzecim argumentem jest to iż rzadko słyszę pozytywne określenia @mii dziewczyna jak i chłopaków. Nie mówi się już do nich: miły, ślicza i piękna i sympatyczny itp. zamiast tych wyrazów pojawia się wśędzie monotonne „super” np: superdziewczyna. ~~Na koniec~~ ~~nie~~ Nie mam, że udowodnię Wam, że warto pamiętać o naszej sprawności językowej. ~~jest on~~ ~~o~~ Nasz język jest bardzo bogatym językiem.

Komentarz:

Uczeń stawia tezę: nasz język jest ojczysty i próbuje przeprowadzić wywód logiczny, posługując się sparafrazowaną wypowiedzią J. Miodka. Wywód ten jest pozorny, ponieważ nie stanowi rozwinięcia postawionej tezy. Wnioski nie wynikają ze sformułowanych argumentów. W innych wypowiedziach tego typu pojawiały się jeszcze na przykład nawiązania do recenzji „Zemsty”.

Grupa II.

Rozprawki odnoszą się do kwestii językowych (uczenie się języków, archaizmy w języku), pośrednio nawiązując do wypowiedzi J. Miodka.

Przykład II.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Rozprawka

Pod spodem wyjąłem w argumentach, dla czego się kiedyś mówiło tak dziwnie. Pierwszym argumentem jest to dla czego się kiedyś mówiło tak jakoś inaczej. Ponieważ inne osoby z innego pokolenia mogli coś od nas rozumieć, a teraz w tych czasach starsze osoby nie mogą od nas zrozumieć bo my teraz mówimy tak skrajowo. Wyjaśniętem w wyżej w powyższym argumencie. Dlatego radzę w tym opisie że warto uszyć się starszych starszy, ponieważ można porozumieć się ze starszymi osobami. Jak ktoś lubi naukę np. Angielski, Niemiecki to może wyjechać gdzieś za granicę i może się porozumieć z obco krajowcami. Myślę że przekonałem was, że warto się uszyć nawet jak jest nie do końca kumatem ~~zobacz~~ sobą.

Komentarz: Uczeń stawia tezę dlaczego się kiedyś mówiło tak dziwnie. Wypowiedź nie jest wywodem logicznym, ponieważ dotyczy dwóch różnych aspektów komunikacji językowej zupełnie niespójnych z tezą.

Grupa III.

W pracach podejmowana jest próba charakteryzowania przeszłości.

Przykład III.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Vitam... Dziś mam wam opisać o lepszym porównaniu
 i zrozumieć minione wieki. Wstarych czasach nie było
 tv, komputerów, telefonów i różnych potrzebnych nam
 w tym wieku rzeczy. Dlatego spróbuję wam opisać
 minione wieki. Za czasów komunizmu było gorzej życie
 ponieważ były karthi na jedzenie i różne kolejki a w
 tych czasach którymś teraz my żyjemy jest o wiele
 lepiej mamy dużych kolejek są duże sieci marketów
 i wiele innych sklepów np. sklepy spożywcze i manepelony itp.
 W tych czasach jest też lepiej ponieważ można
 się kontaktować przez internet, telefon i w radio.
 Mamy również wiele lepsze sprzęty do życia codziennego
 teraz chodzi mi o telewizory, laptopy, noalier i mp3.
 Są to dobre sprzęty ponieważ obrot odierany jest
 kolonowy a w tamtych czasach były obrotz cromo-biel
 Jeśli chodzi o minione wieki to było bardzo ciężko
 nie wesoło ale wesoło było nam jak pojawiły się telewizory
 z obrazem kolonowym. To było na tyle z mojej strony
 wszystko. Dziękuję

Komentarz: Praca ma postać listu, więc posiada inną formę niż rozprawka. Uczeń wypowiada się na temat wyższości technologii w czasach współczesnych w porównaniu z minionym okresem. Zwraca uwagę wyizolowanie z tematu rozprawki wyrażenia *minione wieki* i budowania wokół niego całej wypowiedzi.

Grupa IV.

Prace uczniów dotyczą różnych kwestii społecznych istotnych z punktu widzenia piszącego.

Przykład IV.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Zgodzę się, stym ~~by~~ że by rozbudować
 szkołę w tym zakresie może być że by
 więcej uczniów chodziło i że by odremontować
 część tej starej szkoły bo już jest farba wyblekła
 i jest cała brudna bo odkapania rżki
 od suony i żeby by tam szkołę ocieplili
 styropianem i siodek i dachy
 że by się szkoła lepiej prezentowała
 od innych szkół.
 Jeszcze czego nie mogę ciina wymienić
 bo sam nie jestem bo wystąpił
 klozet i drzwi sam wyremontować
 żeby się klozet pomalować na jasny
 cieplejsze kolory noszenie.
 Zgodzę się i wszyscy uczniowie naszej
 szkoły i ja też się zgodzę stym
 co tam piszę.
 podpis uczniuw

Komentarz: Uczeń odnosi swoje rozważania do problemu lokalnej społeczności. Wypowiada się w formie odezwy lub pisma skierowanego do urzędu, a więc nie realizuje formy wpisanej w temat. Pisze o problemie współczesnym i dla niego ważnym, nie nawiązując jednak do funkcji literatury.

Grupa V.

Zamiast rozprawek pojawiają się w pracach opowiadania na zupełnie dowolny temat.

Przykład V.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

Wielki ~~mi~~ IV była swoga zimna
 podać świecy z gładem mur
 potrafił porumazie olina i wiatr
 murego je zdmuchnąć. Paroch smiaćków
 chciało zypobiech zimie i porzi
 szlach „Zaskini Smoka Szodli cete
 3 ohi, ez uweście oloszi.
 Potradowali od smoka tylko
 jednego, jego skóru, gdy
 wzeeli do jaskini smoka nie bogi.
 Schocali się i czekali, ai
 onpli.
 Spise smok przelicać i porożyc
 się jeden mpczyzna podnosi
 kase i zocic ~~sz~~ w niego
 smok z muru.
 Oszdali go ze skóru i
 wocili do olina. darte skóru zrobili
 wigwam i ceta wąska słobiacia
 i gnać się w nim.

Komentarz: Praca nie jest wywodem argumentacyjnym i nie odnosi się do tematu rozprawki. Uczeń pisze opowiadanie przypominające bajkę.

Grupa VI.

Prace zawierają prezentację osiągnięć znanych postaci.

Przykład VI.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

..... Zgadzałam się z tego „Literatura pozwala lepiej.....
 ..... poznać i zrozumieć ~~to~~ minione wieki.”.....
 ..... Moim pierwszym przykładem jest.....
 ..... Jan Paweł II bardzo dużo zrobił dla.....
 ..... naszego Narodu, którego z pewnością każdy.....
 ..... zapamięta, to był jedyny papież, który poświęcił.....
 ..... się dla nas jak również małych.....
 ..... dzieci. Stawia się przekazywać nam.....
 ..... swoją wiedzę. Gdy ~~czas przyszedł na~~
 ..... ~~podjęcie~~ to każdy z przekonaniem jego.....
 ..... zapamięta. Z czasem miało ~~użyć~~ także.....
 ..... bole jak również cierpienia. Każdy z nas może.....
 ..... oświecać literaturą wyjątkowy, uniwersalny i po prostu.....
 ..... Moim drugim argumentem jest J. Ciwiak.....
 ..... z wielkiej ośmiestny świętym, również.....
 ..... zrobił dla chorych ludzi dużo i poświęca.....
 ..... się dla nas wszystkich to on ma.....
 ..... udy jakim przykładem jesteśmy.....
 ..... Mam nadzieję że udowodnimy.....
 ..... że literatura ma każdego ucy.....
 ..... chociażby w życiu.....

Komentarz: Teza i podsumowanie nie są powiązane z treścią rozważań. Uczeń przywołuje znane postacie i ocenia ich dokonania.

Grupa VII.

Prace o charakterze osobistych refleksji dotyczących pisania rozprawek, czytania lektur, chodzenia do szkoły.

Przykład VII.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”

Moim zdaniem słuszność tego stwierdzenia zależy tylko i wyłącznie od nas i powieści jeśli będziemy się czytać to lepiej poznamy i zrozumimy minione wieki, a jeżeli nie będziemy się czytać to nigdy lepiej nie poznamy i nie zrozumimy minionych wieków. Był to pierwszy zilustrowany argument. Niestety więcej ich nie zilustruję, ponieważ nie mi nie przychodzi do głowy, ale zamiast zostawić puste miejsce to coś napiszę, wiem że mało i zapewne dostane niewiele punktów. W ogóle nie wiem czy dobrze napiszę, czy to jest akurat argument literacki, ale napiszę tylko to co mi przyszło do głowy, brami to śmieć, no ale co z tego. Napiszę prawdę, że nie lubię pisać rozprawek. Egzaminatorze jeżeli masz mi dać zero punktów to ja daję, ale będę się bardzo cieszył, jeśli dostanę chociaż jeden punkt.

Komentarz: Uczeń stawia tezę adekwatną do tematu. Nie tworzy jednak argumentacji, w związku z tym praca nie jest wywodem argumentacyjnym. Przyjmuje charakter prywatnej korespondencji z egzaminatorem.

Grupa VIII.

Wypowiedzi odnoszą się do pojęć wpisanych w temat (literatura, minione wieki).

Przykład VII.

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. Zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”

Niedługo minie ~~Niedługo minie~~ „Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki” dlatego, że w literaturze jest wszystko wypisane.

Moim pierwszym argumentem będzie to, że ~~to~~ stwierdzenie, że „literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki” jest bardzo prawdopodobne.

Moim drugim argumentem jest to, że zgadzam się z tą literaturą, ponieważ można bardzo dużo z niej się nauczyć dużo dowiedzieć itd.

Moim trzecim argumentem będzie to, że ~~to~~ stwierdzenie o literaturze jest bardzo ciekawym stwierdzeniem dlatego, że z literatury bardzo dużo możemy się dowiedzieć, gdy ją przeczytamy.

Myszę, że dobrze uargumentowałam moją wypowiedź na ~~ten temat~~ ~~temat~~ ~~temat~~ ten temat o literaturze.

Komentarz: Uczeń przepisuje tezę z tematu, ale nie rozwija jej. Operuje pojęciem *literatura* bez zrozumienia jego sensu.

Jak widać, prace nie na temat są często wyrazem nieporadności uczniów z interpretacją polecenia. Nie do końca zrozumiałe przez nich pojęcia stają się punktem odniesienia dla rozważań. Niekiedy przyczyna jest bardziej prozaiczna i wynika z braku wiedzy lub umiejętności. Jeśli uczeń nie zna treści lektur, bo ich nie przeczytał, to woli napisać cokolwiek, aby przynajmniej otrzymać jeden punkt za podjęcie próby argumentacji. Nie zdaje on sobie jednak sprawy z tego, że próba argumentacji również musi odnosić się do tematu.

Niechęć do pisania wywodów argumentacyjnych lub wszelkiego rodzaju dłuższych form wypowiedzi jest wyraźnie sygnalizowana przez niektórych uczniów. Można przypuszczać, że duży

wpływ na ich postawę ma tendencja do coraz szybszego komunikowania się za pomocą bardzo krótkich komunikatów bądź też, coraz bardziej widoczne, odzwyczajanie się od redagowania dłuższych wypowiedzi, które coraz rzadziej pojawiają się jako prace domowe.

Dobór tekstów

W swoich wypowiedziach uczniowie często odwoływali się do tekstów z podstawy programowej, a więc głównie powieści historycznych H. Sienkiewicza („Krzyżacy”, „Quo vadis”, „Potop”), a także do „Kamieni na szaniec” A. Kamińskiego, „Dziadów” A. Mickiewicza i „Zemsty” A. Fredry. Nieco rzadziej pojawiały się: „Biblia”, „Iliada” Homera, „Romeo i Julia” Szekspira, „Reduta Ordo-na” A. Mickiewicza, „Pieśń o Rolandzie”, „Antek” B. Prusa, „Pamiętnik z powstania warszawskiego” M. Białoszewskiego, opowiadania Idy Fink, fraszki J. Kochanowskiego, bajki I. Krasickiego, mity greckie. Przedstawione zestawienie świadczy o tym, że wykorzystywali oni szeroki wachlarz propozycji lekturowych z podstawy programowej od antyku do XX w.

Można było również zauważyć, że w pracach prezentowane były także inne teksty spoza podstawy programowej. Część z nich mogła być omawiana w szkole, niektóre zaś dowodziły osobistych doświadczeń czytelniczych gimnazjalistów. Wśród nich znalazły się między innymi następujące utwory: „Pieśń świętojańska o Sobótce” J. Kochanowskiego, „Deszcz jesienny” L. Staffa, „Antyгона” Sofoklesa, kronika Galla Anonima, kronika Długosza, „O poprawie Rzeczypospolitej” A. Modrzewskiego, pamiętniki pisane przez szlachtę w XVII w., listy Jana Sobieskiego, „Balladyna” J. Słowackiego, „Pan Tadeusz” A. Mickiewicza, „Ogniem i mieczem” H. Sienkiewicza, „Syzyfowe prace” S. Żeromskiego, „Faraon” B. Prusa, „Dziwne losy Jane Eyre” Ch. Brontë, „Madam” A. Libery, „Dziewczynka w czerwonym płaszczyku” Romy Ligockiej.

Teksty te tworzą bardzo zróżnicowaną grupę, gdyż uczniowie wykorzystywali zarówno utwory poetyckie, jak i teksty publicystyczne oraz literaturę faktu. Świadczą one w pewnym stopniu o zainteresowaniach czytelniczych gimnazjalistów, którzy samodzielnie tworząc swój kanon lektur, poszerzają wiedzę o literaturze zdobytą w szkole. Być może należałoby wnikliwiej zbadać preferencje czytelnicze uczniów gimnazjów, aby zmodyfikować lub poszerzyć zestaw tekstów wskazanych do omówienia w podstawie programowej.

Należy przyznać, że w przeważającej większości utwory ilustrujące argumentację uczniów były dobierane adekwatnie do tematu, chociaż zdarzały się też teksty dobrane nietrafnie, np.: „Skąpiec” i „Świętoszek” Moliera, „Opowieść wigilijna” K. Dickensa, „Stary człowiek i morze” E. Hemingwaya, „Treny” J. Kochanowskiego, „Wyznania gejszy” Arthura Guldena. Osobną sprawą, związaną jednak bezpośrednio z doбором przykładów literackich, stała się kwestia znajomości przywoływanych tekstów. Zdawać by się mogło, że uczniowie będą wykorzystywać w pracach te utwory, których treść znają najlepiej. Okazało się jednak, że w wypowiedziach uczniów pojawiło się sporo błędów merytorycznych, które wpływały na obniżenie oceny o jeden poziom, jeśli zakłócały tok rozważań. Gimnazjaliści najczęściej mylili autorów tekstów lub posługiwali się niepoprawnymi tytułami utworów. Przypisywali także niewłaściwych bohaterów do opisywanych sytuacji, jak również podawali nieprawdziwe szczegóły wydarzeń. Czasem wprowadzali fikcyjne postacie lub fałszywe dane historyczne, na przykład powstanie warszawskie sytuowali w 1939 r.

Argumentowanie

Argumentacja jest najważniejszą częścią rozprawki. Dowodzi umiejętności przekonywania, wyrażania własnego stanowiska, podejmowania polemiki bądź uzasadniania przyjętego poglądu. Formułowanie argumentów jest jedną z kluczowych umiejętności przydatnych w życiu. Posiadanie jej pozwala piszącemu *odpowiednie dać rzeczy słowo*.

W jakim stopniu opanowali tę umiejętność tegoroczni absolwenci gimnazjów? Z analizy prac gimnazjalistów wynika, że odnosili się oni w swojej argumentacji głównie do jednego z członów tematu rozprawki, a mianowicie do sformułowania, że literatura pomaga lepiej po-

znać minione wieki. Pod tym kątem dokonywali doboru przykładów literackich. Posługując się nimi, dowodzili, że literatura dostarcza informacji o różnych faktach, które nie są obecne w podręcznikach historii. Przekazuje bowiem wiedzę o wierzeniach i obyczajach, pozwala poznać relacje między przedstawicielami różnych stanów, młodzieżą a starszym pokoleniem, rodzicami a dziećmi. Uczniowie podkreślali też, że dzięki tekstom literackim mogli poznać realia obyczajowe i polityczne dawnych państw oraz szczegóły zarówno z życia zwykłych ludzi, jak i autentycznych postaci historycznych. Przekonywali, że to właśnie dzięki tekstom literackim poznali tajniki średniowiecznych pojedynków, przebieg bitwy pod Grunwaldem („Krzyżacy”), zwyczaje przy stole, sposoby wypełniania wolnego czasu („Pan Tadeusz”), historię obrony Jasnej Góry („Potop”), światopogląd romantyczny („Balladyna”), codzienne życie w okupowanym kraju („Kamienie na szaniec”), powody prześladowania chrześcijan („Quo vadis”). Dodawali również, że dzięki literaturze wzbogacili swoją wiedzę o kulturze materialnej minionych wieków, której dostarczyły im opisy strojów i wyposażenia wnętrz.

Argumentacja odnosząca się do drugiego członu tematu: *zrozumieć minione wieki* była zazwyczaj mniej rozbudowana i wnikliwa. Uczniowie zauważali, że teksty przywołane jako przykłady pomogły im pojąć, jakimi wartościami kierowali się ludzie w dawnych czasach i jakie były motywacje dokonywanych przez nich wyborów. W utworach tych odnajdywali także informacje, które pozwalały na głębsze zrozumienie przyczyn i następstw różnych wydarzeń, np. z bajek I. Krasickiego wynikała prawda o przywarach i wadach szlachty przyczyniających się do upadku Rzeczypospolitej.

Gimnazjaliści najczęściej posługiwali się w swoich wypowiedziach dwoma argumentami. W pracach, które egzaminatorzy uznawali za najlepsze (4 lub 3 poziom kryteriów), pojawiały się trzy lub cztery trafne i rozbudowane argumenty. Umiejętność tworzenia wywodu argumentacyjnego ilustruje następująca rozprawka :

Zadanie 22.

„Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minione wieki”.

Rozważ słuszność tego stwierdzenia w rozprawce. zilustruj swoje argumenty przykładami literackimi.

Pamiętaj, że Twoja praca nie powinna być krótsza niż połowa wyznaczonego miejsca.

.....
 ..... Powszechnie uważa się, że osoby czytane
 ..... lepiej znają świat i rozumieją świat. Jednak.....
 ..... czy jest tak w rzeczywistości? Czy literatura pozwala
 ..... nam zbliżyć się do starożytnych bądź lub sre-
 ..... dniowych bohaterów i poznać czasy im.....
 ..... współczesne?
 ..... Moim zdaniem ta opinia nie jest bezpodstawną.
 ..... Czytając powieści historyczne Henryka Sienkiewicza
 ..... „Krzyżacy” lub „Quo Vadis”, wczuwamy się w.....
 ..... klimat panujący przed wiekami. Odkrywam wyzaje
 ..... rzymskie w średniowiecznej Polsce, odkrywam.....
 ..... dzieje starożytnego Rzymu, dowiaduję się o.....
 ..... prześladowaniach chrześcijan. Pomaga mi to poznać
 ..... dzieje moich przodków, zrozumieć motywację ich.....
 ..... działań. Zarazem lepiej odkrywam siebie, to ja.....
 ..... przede wszystkim jestem człowiekiem. Stawiam sobie.....
 ..... pytanie: czy postąpiłabym jak Nerón? Odpowiedź
 ..... brzmi nie, ale w ten sposób uczę się spoglądania
 ..... na świat nie tylko z mojej perspektywy, co bardzo
 ..... przydaje się we współczesnym świecie.
 ..... Śledząc losy.....
 ..... tytułowych bohaterów dramatu ~~titusa~~ Szekspira
 ..... - Romea i Julii, odkrywam się relacji międzyludzkich

i... przy okazji poznaje... dwuczesną... Wenona... z pewno-
 ścią... jest... czytanie... ~~książek~~... dramatów... lub... powieści...
 jest... lepszym sposobem na ~~odkrywanie~~ naukę...
 historii... niż poznawanie... samych faktów, czytając...
 dzieła... naukowe... Przychodzi... mi... to... łatwiej... bo... kon-
 centruje... się... na... przygodach... bohaterów, ~~nie~~ ^{a nie} umiej-
 scawianiu... ich... w... czasie, a... jednak... po ~~przeżyciu~~ ^{opisanu} ~~się~~
 dramatem... Aleksandra... Fredro... wiem, kiedy... odbyła
 się... konfederacja... barska, bo... brał... w... niej... udział...
 Cześnik... Raptusiewicz...
 ... Sądzę, że „literatura... pozwala... lepiej... poznać...
 i... zrozumieć... minionie... wieki”. ~~...~~ dzięki... niej... poznajemy
 nie... tylko... wydarzenia, lecz... ludzi, którzy... żyli... w
 danej... epoce, co... jest... często... o... wiele... ważniejsze.

Komentarz: Wprowadzenie do wstępu pytań zapowiada podjęcie rozważań, co stanowi realizację zapisu z polecenia. Uczeń odnosi się do kwestii poznawczej funkcji literatury, ale nie zapomina o tym, że pomaga ona w zrozumieniu postaw ludzi w dawnych epokach. Odwołuje się do trzech tekstów i każdy z nich jest trafnym przykładem do sformułowanych argumentów. Podsumowanie zawiera wniosek.

Kompozycja

Kompozycja wywodu argumentacyjnego powinna być odzwierciedleniem logicznego i spójnego układu treści. Bardzo istotnymi jego elementami są: wprowadzenie (wstęp), hierarchizowanie argumentów, podsumowanie (wyprowadzenie wniosków).

Rozprawki zawarte w arkuszu egzaminacyjnym stworzyły możliwość obserwowania różnych sposobów rozpoczynania wypowiedzi, co doprowadziło do następujących spostrzeżeń:

1. bardzo wielu uczniów we wstępie zamieszcza tezę, najczęściej przepisując temat rozprawki.

Przykład 1.

Literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć minionie
~~epoki~~ ^{mieli} Rozumieć to postępując się powieścią historyczną pt. „Kryzys” autorstwa
 Henryka Sienkiewicza oraz tekstem „Dziady cz. II” Adama Mickiewicza.

2. niektórzy uczniowie wprowadzają do wstępu uogólnienia dotyczące funkcji literatury, co pozwala od samego początku śledzić kierunek ich rozważań.

Przykład 2.

..... literatura jest zapisem przeżyć ludziach. Dzięki niej autorzy dzielą.....
 się z innymi poglądami, myślami i sposobem patrzenia na otaczający.....
 ich świat. Znaczący wpływ na ich twórczość miały czasy, w których two-
 rzyli, dlatego też można powiedzieć, że literatura pozwala lepiej poz-
 nać i zrozumieć minione wieki.....

3. sformułowania zawarte we wstępie pozwalają zauważyć, czy uczeń dostrzegł w temacie rozprawki zalecenie przeprowadzenia rozważań. Jeśli uczeń rozpoczyna swoją wypowiedź od postawienia pytań, należy przypuszczać, że taką świadomość posiada.

Przykład 3.

..... Czytając różne powieści warto zwracać uwagę na ich.....
 realia historyczne. Czy to prawda, że literatura pozwala lepiej poznać.....
 i zrozumieć minione wieki?

4. w przekonaniu sporej grupy gimnazjalistów właściwym wprowadzeniem do rozprawki jest odwołanie się do współczesności, które ma uzasadnić wypowiedziane o przeszłości.

Przykład 4.

..... Dzisiejszy świat jest inny niż ten sprzed kilku dziesięciu czy kilkuset.....
 lat. Panują inne zrycza, zmieniła się hierarchia wartości. Aby.....
 poznać i zrozumieć minione wieki, najlepiej jest sięgnąć do literatury.

5. jeśli jeszcze w konstruowaniu wstępu można zauważyć poszukiwania różnych rozwiązań, to rozwinięcie ma bardzo często układ schematyczny. Uczniowie omawiają kolejno wybrane teksty, stosując uniwersalne formułki typu: pierwszym przykładem, następnym przykładem lub po pierwsze, po drugie itp. przy wprowadzaniu nowego argumentu.

Taki sposób zapisu jest odzwierciedleniem wyuczonego schematu rozprawki i uniemożliwia rozważanie problemu z różnych punktów widzenia. Prowadzi to do potraktowania podsumowania jako potwierdzenia tezy, bowiem nawet w dobrze przeprowadzonych wywodach argumentacyjnych zakończenie rozważań nie zawiera wniosku. Najczęściej przybiera ono następującą postać:

Przykład 5

..... „Antygona”, „Kryzysy” i „Dziady” to przykłady literatury, które potrafią potwierdzić stwierdzenie, że „literatura pozwala lepiej poznać i zrozumieć miniony świat”.

6. dobrym zwieńczeniem zawartej w pracy argumentacji są natomiast uogólnienia typu:

Przykład 6.

..... Podsumowując, z przytoczonych przeze mnie argumentów wynika, że literatura jest świadectwem minionych epok ~~co~~ pozwala ona nam lepiej poznać i zrozumieć ~~historię~~ ~~ten~~ ~~czas~~ ~~który~~ ~~przeżył~~ ~~nas~~, ponieważ ten, kto nie zna historii, skazany jest na jej powtórzenie.

Jeszcze jednym elementem kompozycji tekstu jest akapit, który pomaga zachować logiczne uporządkowanie myśli. Prace uczniów dowodzą, że pamiętają oni najwyżej o wprowadzeniu akapitu w trzech miejscach pracy: we wstępie, rozwinięciu i zakończeniu. Segmentacja tekstu zostaje pominięta przy wprowadzaniu nowych myśli lub zastosowana niewłaściwie. W wielu wypowiedziach w ogóle nie zostaje zastosowana.

Styl

Zgodnie z kryteriami styl miał być zgodny z zastosowaną formą wypowiedzi. Odstępstwa od tej zasady nie były zbyt liczne. Pojawiały się w przypadkach, gdy uczeń wprowadzał formę listu lub odezwy zamiast rozprawki, ewentualnie posługiwał się słownictwem potocznym.

Język

W języku najgorzej wypadła składnia, często typowa dla języka mówionego (liczne powtórzenia). W niektórych wypowiedziach była ona bardzo schematyczna i uboga.

Pojawiały się zdania wielokrotnie złożone bez zachowania zasady wewnętrznej spójności. Niekiedy między zdaniami uczniowie nie stosowali znaków interpunkcyjnych w sytuacji, gdy konieczne było zaznaczenie granicy zdania. Dość często występowały błędy leksykalne i frazeologiczne wynikające z niezajomości znaczenia wyrazu lub związku wyrazów, a także stosowania ich w niewłaściwym kontekście lub połączeniu.

Ortografia

Niedostatki w poprawnym stosowaniu zasad ortograficznych ujawniły się najczęściej w zapisie tytułów utworów oraz pisowni nazwisk autorów obcego pochodzenia.

Interpunkcja

Błędy interpunkcyjne były najczęściej uwarunkowane składnią. Uczniowie nie znali zasad stosowania znaków interpunkcyjnych w zdaniach współrzędnie złożonych oraz niewłaściwie je stosowali w przypadkach zdań wtrąconych i imiesłowowych równoważników zdań.

Podsumowanie

Wyniki rozprawki skłaniają do refleksji nad umiejętnościami przydatnymi w sprawnym komunikowaniu się w różnych sytuacjach. Jedną z nich jest sytuacja egzaminacyjna wymagająca od ucznia, aby umiał *odpowiednie dać rzeczy słowo*. Jest to jednak w wielu przypadkach zbyt trudne do wykonania. Gimnazjaliści nie posiadają przede wszystkim umiejętności precyzyjnego wystawiania się, co powoduje ograniczenia w tworzeniu wypowiedzi o charakterze argumentacyjnym. Pogłębia ten stan uboga leksyka i niewielki zasób związków frazeologicznych. Podstawą kształcenia umiejętności argumentowania powinno więc stać się systematyczne pogłębianie świadomości językowej, na którą zwrócono w podstawie programowej szczególną uwagę. Uczeń powinien wiedzieć nie tylko, co ma mówić, ale i jak ma mówić. Warto więc pracować nad oduczeniem gimnazjalistów schematów myślowych oraz językowych stosowanych przy pisaniu rozprawki. Uczniowie, którzy nie zakładają sobie gorsetu formuł językowych, nagminnie wprowadzanych do tej formy wypowiedzi, piszą prace logiczniej uporządkowane i spójne, o czym przekonują wyniki przeprowadzanych badań. Pożądana jest zatem swoboda wypowiedzi i umiejętność rozpatrywania omawianego zagadnienia pod różnymi aspektami, do czego obliguje przecież rozprawka, jeśli weźmie się pod uwagę znaczenie tego wyrazu.